శ్రీ ఆంజనేయస్వామి వారి జన్మస్థలం తిరుమలలోని అంజనాద్రి

పౌరాణిక - వాఙ్మయ - శాసన - చారిత్రికాధారాలతో నిరూపణ

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి

ప్లవనామ సంవత్సర చైత్ర శుద్ధ పాడ్యమి (ఉగాది)

13-04-2021

విషయసూచిక

శ్రీ ఆంజనేయస్వామి వారి జన్మస్థలం
తిరుమలలోని అంజనాద్రి

ఉపోద్ఘాతం

హనుమంతుడు సర్వదేవతాస్వరూపుడు. పరమరామభక్తి, మహావీరత్వం, జ్ఞానం, బుద్ధికౌశలం, వినయం, యోగం, ధైర్యం, వాగ్వైభవం, సమర్పణభావం - ఈ అద్భుతమైన, అనంతమైన సుగుణాల రాశిగా మనందరి హృదయంలో స్ఫురించే దేవతయే హనుమ. అభయం, ఆనందం, ఈ రెండూ హనుమ మనకందించే వరాలు.

అనుకరణీయమైన వ్యక్తిత్వం, ఆరాధించదగిన దైవత్వం కలబోసిన ఈశ్వరతత్త్వమే శ్రీ ఆంజనేయ స్వామి. భయపడిన సుగ్రీవునికి అభయమిచ్చి శ్రీరామునితో మైత్రిని అందించాడు. మహాదుఃఖంలో ఉన్న సీతమ్మకు శ్రీరామసందేశాన్ని వినిపించి, ఆమె ప్రాణాలను నిలబెట్టి ఆ తల్లిని సంతోషపరిచాడు. లక్ష్మణుని ప్రాణాలను నిలిపి శ్రీరాముని సంతోషపరిచాడు. ఇలా అభయాంజనేయునిగా, ఆనందాంజనేయునిగా సకలప్రదాతగా మనందరికోసం ఇలలో వెలసిన దేవత హనుమ.

భారతదేశంలో ఆంజనేయోపాసనకు ప్రాధాన్యం ఎక్కువ. ఆంజనేయుని దేవాలయం లేని పల్లెగాని, పట్టణంగాని మన దేశంలో లేదనడం అతిశయోక్తి కాదు.

హనుమంతుని సంపూర్ణమైన, అత్యద్భుతమైన వ్యక్తిత్వం శ్రీమద్రామాయణంలో చాలా చక్కగా విపులంగా వర్ణించబడింది. శ్రీమద్రామాయణం మంత్రగర్భితమైన ఆదికావ్యం. విష్ణుతేజం శ్రీరామచంద్రునిగా, శక్తితేజం సీతమ్మవారిగా, శివతేజం హనుమంతునిగా అభివ్యక్తమయ్యిందని పురాణాల ద్వారా తెలుస్తోంది.

"హనుమంతుని జన్మవృత్తాంతము"

శ్రీమద్రామాయణంలోని సుందరకాండలో, అనేక పురాణాల్లో, వేంకటాచల-మాహాత్మ్యంలో, ఎన్నో కావ్యాల్లో హనుమంతుని జన్మవృత్తాంతం చాలా చక్కగా వర్ణించబడ్డది. సుందరకాండలో తన జన్మవృత్తాంతాన్ని హనుమంతుడే స్వయంగా సీతాదేవికి తెలిపాడు. శంబసాదనుడను రాక్షసుని చంపిన కేసరియను వానరవీరునికి అతని భార్యయైన అంజన యందు వాయుదేవుని వలన తాను జన్మించినట్లు హనుమంతుడు తెలిపాడు.[1]

---

1. శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణం, సుందరకాండ 35వ సర్గ - శ్లో. 81-83

అంజనీ కుమారుడు కాబట్టి ఆయన ఆంజనేయుడయ్యాడు.

మహాభారతంలో భీమసేనునితో సంభాషించే సన్నివేశంలో తాను వాయుదేవుని అనుగ్రహంతో కేసరి పుత్రునిగా జన్మించినట్లు స్వయంగా హనుమంతుడు వివరించాడు.[1]

అంజనాదేవి కారణజన్మురాలైన పుంజికస్థల అను పేరుగల అప్సరస. ఆ శాపంచే వానరస్త్రీ అయి, కుంజరుడను వానరవీరునికి పుత్రికగా జన్మించి కామరూపధారణశక్తి కలదై, కేసరి అను కపివీరునికి భార్యయై మానవరూపధారిణియై ఒకనాడు పర్వతంలో సంచరిస్తోంది. ఆమె సౌందర్యానికి ఆకర్షితుడైన వాయుదేవుడు తన దగ్గరనున్న రుద్రతేజాన్ని ఆమెలో ప్రవేశ పెట్టాడు. దీని ఫలంగా వాయుదేవునికి ఔరసుడుగా, కేసరికి క్షేత్రజుడుగా, రుద్రాంశసంభూతుడుగా హనుమంతుడు జన్మించాడు. ఈ హనుమజ్జననవృత్తాంతాన్ని కిష్కింధకాండలో జాంబవంతుడు హనుమంతునికే తెలిపాడు.[2]

రుద్రులంతా వానరులుగా సంజీవనీముద్రతోనూ, కామరూపధారణశక్తితోను జన్మించగా సాక్షాత్ ఏకాదశరుద్రుడే హనుమంతునిగా జన్మించాడు.[3]

హనుమంతుని జన్మస్థలము

పౌరాణిక ప్రమాణాలు

భారతీయసాహిత్యంలో ఆంజనేయజన్మస్థల నిర్ధారణ చేయడానికి లభించే అన్ని విధాలైన ఆధారాలలో అతి ముఖ్యమైనవి సాహిత్యపరమైన ఆధారాలు. ఇవి పలు విధాలు. ఇతిహాసపురాణాలు, ఉత్తరకాలంలో వచ్చిన భక్తిసాహిత్యం, శిలాశాసనాల్లోని వ్రాతలు వంటివి. వీటిలో ఈ సందర్భంలో ఇతిహాస-పురాణాలలో ఆంజనేయజన్మస్థలనిర్ణయం గురించి ఉన్న సందర్భాలను నిరూపించడానికే ఈ ప్రయత్నం.

శ్రీ వేఙ్కటేశ్వరుడు పురాణపురుషుడు. పురాణప్రియుడు. పురాణసంకీర్తితుడు. కనుక శ్రీనివాసుని గురించి చెప్పాలంటే వేదపురాణాలకన్నా ప్రాచీనములైన గ్రంథాలు మరి వేరు లేవు. ఈ పురాణాల్లో హనుమంతులవారి పుట్టుకనుంచి ఈ హనుమజ్జన్మ స్థలానికి అంటే వేంకటాద్రికి ఉండే సంబంధం గురించి ఎన్నో విశేషాలు లభ్యమౌతున్నాయి. ఈ విశేషాలను కథాపరంగా, భౌగోళికపరంగా రెండు విధాలుగా విభజించుకోవచ్చు.

---

1. వ్యాసమహాభారతం, వనపర్వం, 147 అధ్యాయం.
2. శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణం, కిష్కింధకాండ - 66 సర్గ. అప్సరాఽప్సరసాం ..... హనుమానితి కీర్తితమ్ ॥ 8-24
3. శివపురాణము, శతరుద్రసంహిత - అ. 20.

శ్రీహనుమంతుని జన్మవృత్తాంతము 'వేంకటాచల మాహాత్మ్యం'లో కడు విస్తారంగా చెప్పబడింది. ఈ 'వేంకటాచల మాహాత్మ్యం' అనే గ్రంథం వివిధ పురాణాలనుండి శ్రీవేంకటేశ్వర స్వామి మాహాత్మ్యాన్ని తెలిపే సంకలన గ్రంథం. స్కాంద, వరాహ, బ్రహ్మాండాది పురాణాలనుండి వివిధ విషయాలను ఏర్చి–కూర్చిన సంకలనరూపంలోని ఈ గ్రంథం ఆంజనేయస్వామి వారి పుట్టుకను తెలియచేస్తుంది. మతంగ మహర్షి చెప్పినమీదట అంజనాదేవి వేంకటాచలానికి విచ్చేయటం, అక్కడ తపస్సు చేసుకోవడం, ఆంజనేయస్వామికి జన్మనివ్వడం, తదనుగుణంగా ఆ కొండకు 'అంజనాద్రి' అని పేరు రావడం, బాలాంజనేయస్వామి, సూర్యదేవుని పట్టుకోవడానికి వేంకటాద్రి నుండి లంఘించడం, శ్రీరాముని దర్శనానంతరం సీతాన్వేషణలో భాగంగా తిరిగి వేంకటగిరికి రావడం, అక్కడ అంజనాదేవిని మరల చూడడం, వానరవీరులు వైకుంఠగుహలో ప్రవేశించడం– ఇలా అనేక విషయాలు వేంకటాచల మాహాత్మ్యం వలన తెలియవస్తున్నవి. శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణం తెలియజేస్తున్న వివరాలతో ఈ పురాణ వివరాలను సరిపోల్చుకోవడం ద్వారా మనం ఆయన పుట్టిన స్థలం ఏమిటై ఉంటుందన్నది గ్రహించగలము. అలాగే 'పారమార్థికోపనిషద్భాష్యము'లో ఉటంకించబడిన పద్మపురాణ భాగాలు కూడా ఈ విషయాన్ని తెలియ పరుస్తున్నాయి. ఈ పురాణ విషయాలన్నింటినీ ఒక క్రమపద్ధతిలో పరిశీలిస్తే ఆయన పుట్టిన స్థలమేదో మనకు సరిగా తెలియవస్తుంది.

శ్రీనివాసుని నివాసమైన వేంకటాచలప్రస్తావన మొత్తం పైన 12 పురాణాల్లో ఉంది. అక్కడ చెప్పబడిన విధంగా –

అఞ్జనాద్రిర్వృషాద్రిశ్చ శేషాద్రిర్గరుడాచలః ।
తీర్థాద్రిః శ్రీనివాసాద్రిశ్చిన్తామణిగిరిస్తథా ॥ 21 ॥
వృషభాద్రిర్వరాహాద్రిర్జ్ఞానాద్రిః కనకాచలః ।
ఆనన్దాద్రిశ్చ నీలాద్రిః సుమేరుశిఖరాచలః ॥ 22 ॥
వైకుణ్ఠాద్రిః పుష్కరాద్రిరితి నామాని వింశతిః ।
వేఙ్కటాద్రిసమం స్థానం బ్రహ్మాణ్డే నాస్తి కించన ॥ 24 ॥
వేఙ్కటేశసమో దేవో న భూతో న భవిష్యతి ।[1]

దీన్ని బట్టి ఈ శ్రీనివాసక్షేత్రమైన వేంకటాద్రియే అఞ్జనాద్రి, వృషాద్రి, శేషాద్రి, గరుడాచలము, తీర్థాద్రి, శ్రీనివాసాద్రి, చిన్తామణిగిరి, వృషభాద్రి, వరాహాద్రి, జ్ఞానాద్రి, కనకాచలము, ఆనన్దాద్రి, నీలాద్రి, సుమేరుశిఖరాచలము, వైకుణ్ఠాద్రి, పుష్కరాద్రి మొదలయిన పేర్లతో పిలువ బడుతున్నది.

1. బ్రహ్మాండపురాణం, వేంకటాచల మాహాత్మ్యం, తీర్థఖండం, అధ్యాయం 1.

అంజన తపస్సు ఫలించి, ఆంజనేయుడు జన్మించిన స్థలం కనుక అంజనాద్రి అని త్రేతాయుగం నుండి ప్రసిద్ధి కలిగింది. అందుకే వ్యాసులవారు ఈ పర్వతాన్ని కృతయుగంలో వృషాద్రిగా, త్రేతాయుగంలో అంజనాచలంగా, ద్వాపరంలో శేషశైలంగా, కలియుగంలో వేంకటాచలంగా కొనియాడారు.

కృతే వృషాద్రిం వక్ష్యంతి త్రేతాయాం అంజనాచలం ।

ద్వాపరే శేషశైలేతి కలౌ శ్రీ వేంకటాచలం ॥[1]

అంజనా చ తపః కృత్వా హనూమంతమజీజనత్ । అని[2]

యస్మాత్ పుత్రం అసూతాసౌ, జగుః తస్మాత్ ఇమం గిరిం । అంజనాద్రిమ్ - అని పేర్కొంటున్నారు. అంటే అంజన పుత్రుడిని పొందిన కొండ కనుక ఇది అంజనాద్రి అయ్యింది.

బ్రహ్మాండపురాణంలో తీర్థఖండంలో దేవతలు అంజనాదేవిని స్తుతించిన సందర్భం.

అంజనే ! త్వం హి శేషాద్రౌ తపస్తప్త్వా సుదారుణం ।

పుత్రం సూతవతీ యస్మాత్ లోకత్రయహితాయ వై ॥[3]

ఓ అంజనాదేవి ! నీవు ఈ శేషపర్వతంలో, గొప్ప తపస్సు చేశావు. పుత్రుడిని పొందావు. కనుక ఈ తపస్సు ముల్లోకాలను రక్షించే మహిమ కలది. అందువల్ల -

అంజనాచల ఇత్యేవ నాత్ర కార్యా విచారణా ।

ప్రసిద్ధిం యాతు శైలోయం అంజనే ! నామతస్తవ ॥[4]

ఈ పర్వతమహిమను చెబుతూ - అంజనా ! నువ్వు తపస్సు చేసి ఈ కొండకు మరింత గొప్పదనాన్ని తెచ్చావు. గొప్ప పుత్రుని పొందావు. కనుక ఇక ఈ కొండ నీ పేరుతో ప్రసిద్ధి పొందుతుంది. సందేహం పొందవద్దని దేవతలు ప్రస్తుతించారు.

పైన పేర్కొన్న పేర్లలో వేంకటాచలానికి అంజనాద్రి అని పేరు రావటానికి సంబంధించిన కథ స్కందపురాణంలో సంగ్రహంగాను, బ్రహ్మాండపురాణంలో బహువిస్తృతంగాను చెప్పబడింది. కథాపరంగా అంజనాదేవి తపస్సు చేసినది, ఆంజనేయుడు పుట్టినదీ, సూర్యుని పట్టుకొనుటకు ఆకాశమునకు ఎగిరినదీ వేంకటాద్రియే.

---

1. భవిష్యోత్తర పురాణం, వేంకటాచల మాహాత్మ్యం - 1-36.
2. వరాహపురాణం, వేంకటాచల మాహాత్మ్యం, 1 భాగం, అధ్యాయం 36. 28, 29 శ్లోకాలు.
3. బ్రహ్మాండపురాణం, వేంకటాచల మాహాత్మ్యం, తీర్థఖండం - 5-64.
4. బ్రహ్మాండపురాణం, వేంకటాచల మాహాత్మ్యం, తీర్థఖండం - 5-65.

బ్రహ్మాండపురాణంలో చెప్పబడిన వృత్తాంతంలో కొన్ని ముఖ్యమైన విశేషాలు ఇలా ఉన్నాయి.

పూర్వం త్రేతాయుగంలో కేసరి అనే పేరు గల రాక్షసుడు ఉండే వాడు. అతడు శివుని ఉద్దేశించి తపస్సు చేస్తే అనుగ్రహించిన శివుడు – "మహాబలపరాక్రమశాలి అయిన పుత్రుని ప్రసాదింపుమనగా" "నీకు ఒక పుత్రిక పుడుతుంది" అని అనుగ్రహించాడు. ఆమెయే అంజనాదేవి. ఆమెకు యుక్తవయస్సు వచ్చాక కేసరి యను పేరే గల ఒక వానరవీరుడు అంజన తండ్రి వద్దకు వచ్చి నీ కుమార్తెను నాకు ఇచ్చి వివాహం చేయవలసింది అని అడిగాడు. బలశాలి, తన పేరే కలిగిన వాడును అయిన ఆ వీరుని చూసి సంతోషించి తన కుమార్తెను అతనికి ఇచ్చి వివాహం జరిపించాడు కేసరి.

వారికి ఎంతకాలమైనా సంతానం కలుగ లేదు. అనేక వ్రతములను ఆచరించిన అంజన ఒకనాడు తన గృహానికి వచ్చిన సోదమ్మను తనకు సంతానయోగం ఉన్నదా అని అడిగినది.

అప్పుడు ఆ సోదమ్మ ..

అభీష్టస్తవ పుత్రో వై భవిష్యతి న సంశయః ।
మా శోకం కురు కల్యాణి ధర్మేణ మమ తే శపే ॥[1]

నీవు కోరిన విధంగా పుత్రుని పొందుతావు. కల్యాణి ! దు:ఖించ వలదు. ఇది నా ఒట్టు.

శ్రీ వేఙ్కటగిరౌ సప్తసాహస్రం వత్సరాన్పునః
తపః కురు తతః పుత్రమవాప్స్యసి సుశోభనమ్ ॥
ఇత్యుక్త్వా సా నిమిత్తజ్ఞా యథా గతమథో యయౌ ॥[2]

శ్రీ వేంకటగిరిపై ఏడు వేల సంవత్సరాలు తపస్సు చెయ్యి. నువ్వు గొప్ప పుత్రుని పొందుతావు. అని చెప్పి ఆమె వెళ్ళిపోయింది.

1. బ్రహ్మాండపురాణం, వేంకటాచల మాహాత్మ్యం, తీర్థఖండం – 5-16.
2. బ్రహ్మాండపురాణం, వేంకటాచల మాహాత్మ్యం, తీర్థఖండం – 5-17.

అంజనా చిన్తయన్తీ తద్వాక్యం తస్యా మనోహరమ్ ।

ప్రచక్రమే తపశ్చర్తుం శ్రీ వేఙ్కటగిరేస్తటే ।

ఆకాశగంగానికటే సిద్ధసంఘనిషేవితే ।

వాయ్వాహారాన్ చ వాయుం వై సముద్దిశ్య సుదారుణమ్ ।

తపశ్చచార దాన్తేయం ప్రీణయన్తీ ప్రతైరిమమ్ ॥[1]

ఆ సోది పదతి చెప్పిన విధంగా శ్రీ వేంకటగిరికి వెళ్ళి ఆకాశగంగాతీర్థానికి దగ్గరలో అంజన కేవలం వాయుభక్షణం చేస్తూ వాయువును ఉద్దేశించి అతి తీవ్రమైన తపస్సును చేసింది. వాయుదేవుడు ఆమెను అనుగ్రహించి రోజుకొక పండును ఆమెకు ఇవ్వసాగాడు. ఒక నాడు అతడు శివతేజస్సుతో కూడిన ఫలాన్ని ఆమెకు ఇచ్చాడు. ఆ ఫలాన్ని తిన్న ఆమె గర్భాన్ని ధరించింది. దైవప్రసాదం వలన గర్భాన్ని ధరించిన ఆమెతో అశరీరవాణి "శివుని తేజస్సుతో నీకు కలుగబోవు పుత్రుడు లోకోత్తరశక్తిసంపన్నుడు, భవిష్యత్తులో లోకకంటకుడు, లంకాధిపతి అయిన రావణుడను రాక్షస రాజును సంహరించుటకై విష్ణువు శ్రీరామచంద్రునిగా అవతరించినప్పుడు రామసహాయకునిగా నీపుత్రుడు ఖ్యాతిని గడిస్తాడు అని చెప్పింది.

తతో వై దశమే మాసి సంప్రాప్తే నళినేక్షణా ॥

అసూత పుత్రం బలినముదయత్యహిమత్విషి ।

శ్రావణే మాసి నక్షత్రే శ్రవణే హరివాసరే ॥

కుండలోద్భాసిగణ్డాన్తముపవీతినముజ్జ్వలమ్ ॥

కౌపీనోద్భాసితం చైవ దీప్యమానమివ శ్రియా ॥

బిభ్రాణం వానరాణాం వై రూపమత్యద్భుతం మహత్ ।

రక్తాస్యపుచ్ఛమూలం తు సువర్ణసదృశద్యుతిమ్ ॥[2]

భావము – అక్కడి నుండి అంజనాదేవి పదవనెలలో శ్రావణమాసంలో శ్రవణనక్షత్రంలో ద్వాదశీ ప్రథమపాదంలో (ద్వాదశీ ప్రథమ పాదానికి హరివాసరమని పేరు)[3], సూర్యోదయ

---

1. బ్రహ్మాండపురాణం, వేంకటాచల మాహాత్మ్యం, తీర్థఖండం – 5,18–20.
2. బ్రహ్మాండపురాణం, వేంకటాచల మాహాత్మ్యం, తీర్థఖండం – 5, 42–44.
3. హనుమంతుడు జన్మించిన తిథ్యాదివిషయాల్లో అభిప్రాయ భేదాలున్నాయి –
   (అ) కార్తికకృష్ణ చతుర్దశీ, మంగళవారం, స్వాతినక్షత్రం, మేషలగ్నంలో జన్మించాడని "అగస్త్య సంహిత".
   (ఆ) చైత్రే మాసి సితే పక్షే హరిదిన్యాం మఖాభిధే. నక్షత్రే సముత్పన్నో హనుమాన్ రిపుసూదనః. (ఆనందరామాయణం, సారకాండం 13, 162–163)
   (ఇ) చైత్రే మాసి సితేపక్షే పౌర్ణమాస్యాం కుజేఽ హని (తంత్రసారః)

ఘడియలలో మహాబలవంతుడైన పుత్రునికి జన్మనిచ్చింది. చక్కని దివ్యకుండలాలతో, ప్రకాశించు చెక్కిళ్ళతో, ఉపవీతాన్ని ధరించినవాడై, చిన్న కౌపీనంతో ప్రకాశిస్తున్న ఆ బాలుడు అద్భుతమైన వానరరూపాన్ని ధరించి ఉన్నాడు. ఎర్రని ముఖం, తోక చివర్లతో బంగారు దేహకాంతితో వెలుగొందుతున్నాడు.

అతోఽయం జాతమాత్రోఽపి నితరాన్తు బుభుక్షితః ।
ఉదయాచలసంరూఢం దదర్శ రవిమణ్డలమ్ ॥

నితాన్తరక్తవర్ణేన ఫలబుద్ధిరభూత్తదా ।
ఫలమిత్యేవ మన్వానో రవిం భక్షితుముద్యతః ॥

గ్రహీష్యామీతి నిశ్చిత్య శ్రీవేఙ్కటగిరేస్తటాత్ ।
ఉదతిష్ఠన్మహావేగాదుదయాచలశేఖరమ్ ।
గ్రహీతుముద్యతే తస్మిన్ బిమ్బం సూర్యస్య తద్బలాత్ ।
హాహాకృతమభూత్సర్వం జగత్స్థావరజంగమమ్ ॥[1]

పుడుతూనే గొప్ప ఆకలితో ఉదయపర్వతం మీద ఉన్న సూర్యుని ఎర్రని పండుగా భావించి తినడం కోసం ఆయన శ్రీ వేంకటగిరినుంచి **సూర్యుని పట్టుకోవడం కోసం ఉదయగిరి వైపుకు ఎగిరాడు.** నిఖిలచరాచరజీవలోకం హాహా కారాలు పెడుతోంది.

అలా వస్తున్న అంజనాసుతుని ఒక అసురునిగా భావించి బ్రహ్మ అతనిపై బ్రహ్మాస్త్రాన్ని ప్రయోగించాడు. దానిని ఆ బాలుడు బాలక్రీడగా తన తోకతో పక్కకు నెట్టివేశాడు. అప్పుడు దేవతలందరు నిజం తెలుసుకున్నారు. విషయమంతా తెలుసుకున్న అంజనాదేవిని సాంత్వన పరచడం కోసం వారు అతనికి అనేక వరాలను ఇచ్చారు.

అపుడు బ్రహ్మదేవుడు ఇలా పలికాడు.

అఞ్జనే త్వం హి శేషాద్రౌ తపస్తప్త్వా సుదారుణమ్ ॥
పుత్రం సూతవతీ యస్మాల్లోకత్రయహితాయ వై ।
ప్రసిద్ధిం యాతు శైలోఽయమంజనే! నామతస్తవ ॥
అంజనాచల ఇత్యేవ నాత్ర కార్యా విచారణా ।
ఇతి తస్యై వరం దత్వా దేవా బ్రహ్మపురోగమా: ॥
స్వం స్వం స్థానం సముద్దిశ్య యథాగతమథో యయుః

1. బ్రహ్మాండపురాణం, వేంకటాచల మాహాత్మ్యం, తీర్థఖండం – 5,45-49.

అఞ్జనా పుత్రమాదాయ శ్రీవేంకటగిరేస్తటమ్

పునరాగమ్య సామోదమలఞ్చక్రే నిజాశ్రమమ్ ॥[1]

"ఓ అంజనా! నీవు ఈ శేషాద్రి పై గొప్ప తపస్సు చేసి ఈ పుత్రుని లోకశ్రేయస్సు కోసం కన్నావు. **కనుక ఈ వేంకటగిరి లేక శేషాద్రి నీ పేరుపైన అంజనాద్రి అను పేర ప్రసిద్ధిని పొందగలదు."** అని చెప్పి బ్రహ్మాది దేవతలు తమ తమ లోకములకు వెడలి పోయారు. తరువాత **అంజన ఆనందంతో తన కుమారునితో శ్రీ వేంకటగిరిలోని తన ఆశ్రమానికి చేరుకున్నది.**

(ఇతి శ్రీ బ్రహ్మాణ్డపురాణే తీర్థఖణ్డే భృగునారదసంవాదే వేఙ్కటాచలమాహాత్మ్యే అఞ్జనాచలాభిధాన-హేతుకథనమ్ నామ పఞ్చమాధ్యాయ:)

ఈ విషయమే సంగ్రహంగా స్కాందపురాణంలోని శ్రీ వేంకటాచలమాహాత్మ్యం లో చెప్పబడింది.

చతుర్షు మేరుపార్శ్వేషు, హేమకూటహిమాహ్వయే ।

నీలే శ్వేతనగే చైవ నిషధే గంధమాదనే ॥[2]

ఇక్కడ హనుమ జన్మస్థానాన్ని 'సుమేరు' గా ప్రస్తావించబడింది.

అలాగే రామాయణంలో శ్రీరాముడు ఆసక్తిగా అగస్త్యుని అడిగి హనుమ జన్మవృత్తాంతాన్ని తెలుసుకొంటాడు

సూర్యదత్తవరస్వర్ణ: సుమేరుర్నామ పర్వత:,

యత్ర రాజ్యం ప్రశాస్త్యస్య కేసరీ నామ వై పితా ॥[3]

ఈ బ్రహ్మాండపురాణంలో, రామాయణంలో ప్రతిపాదించిన సుమేరుపర్వతం 'వేంకటాచలమే' అని బ్రహ్మాండపురాణమే మరోచోట స్పష్టం చేసింది. **"మేరుపుత్రం మహాపుణ్యం, వేంకటాచలసంజ్ఞకం[4]** మేరుపర్వతపుత్రుడు వేంకటుడని, సుమేరుడని పేర్లు కలవాడు. ఆ సుమేరు పర్వతుడు, శేషుని అంశతో పుట్టినవాడు. పర్వతస్వరూపం ఋషులకు, దేవతలకు, ముక్తులకు బంగారు వర్ణంలో కనిపిస్తుంది అని వేంకటాచలమహాత్మ్యం వివరిస్తున్నది. అన్నమయ్య ఈ సత్యాన్ని ఎన్నో పాటలలో పేర్కొన్నాడు.

---

1. బ్రహ్మాండపురాణం, వేంకటాచల మాహాత్మ్యం, తీర్థఖండం - 5, 64-67.
2. బ్రహ్మాండపురాణం, మధ్యమభాగం, అధ్యాయం 7 - 194
3. రామాయణం - ఉత్తరకాండ 19 అధ్యాయం - శ్లోకం 35
4. బ్రహ్మాండపురాణం, వేంకటాచల మాహాత్మ్యం, అధ్యాయం 3 - శ్లోకం 37.

ఇక తిరుమల శ్రీవారి సేవల్లో పఠించే వేంకటాచలమహాత్మ్యంలోని శ్లోకాల వల్ల, పురాణాల సత్యాన్ని, సత్యాన్ని మనం గుర్తించవచ్చు.

ఇంక ఆంజనేయుని జన్మస్థలంగా పేర్కొంటున్న భారతదేశంలోని కొన్ని ఇతర క్షేత్రాలను మనం పరిశీలిస్తే వాటిలో ఎక్కడా ప్రమాణాలు చూపించే స్థాయి కనిపించదు.

వాఙ్మయప్రమాణాలు మరియు శాసన ప్రమాణాలు

ఏ విషయమైనా వాఙ్మయప్రమాణాలతో మరియు శాసనప్రమాణాలతో నిరూపించబడితే దానికి విలువ ఎక్కువగా ఉంటుంది. హనుమంతుని పుట్టిన స్థలం అంజనాద్రియని పురాణాలు ముక్తకంఠంగా ఘోషిస్తున్నాయి. అందువలన వేంకటాద్రియే అంజనాద్రి అని నిరూపించటానికి తగిన ప్రమాణాలు వాఙ్మయాల నుండి అలాగే శాసనాల నుండి మనం చూపిస్తే పైన పేర్కొన్న పౌరాణికప్రమాణాలకు ఈ ప్రమాణాలు మంచి శాస్త్రీయతను కలిగిస్తాయి.

1. వాఙ్మయప్రమాణాలు

(అ) కంబరామాయణం వాల్మీకి రామాయణానికి అద్భుతమైన తమిళానువాదము. ఈ కావ్యం వరాహపురాణం చెప్పినట్లే సీతను వెతుకుతున్న వానరులు వేంకటగిరికి వచ్చారనే విషయాన్ని తెలియచేస్తోంది.

అరుంతతిక్కు అరుకు చెన్రు ఆంటు అ కినుక్కు అ కు చెయ్తాళ్
ఇరుంత తిక్కు ఉణర్నిలాతార్, ఏకినార్, ఇలైయర్ మాతర్
పెరున్ తతిక్కు అరుంతేన్ మాఱుం మరకతప్ పెరుంకున్రు ఎయ్తి
ఇరుంతు అతిల్ తీర్ను చెన్రార్ వేంకటత్తు ఇఱుత్త ఎల్లై[1]

(ఆ) అలాగే వేదాంతదేశికులు అని శ్రీవైష్ణవుల చేత పూజింపబడే ఆచార్యులు (క్రీ.శ. 1268-1369) తన **హంసదూత**మనే కావ్యములో వేంకటాద్రియే అంజనాద్రి అని తెలిపారు.

"అగ్రే భావీ సపది నయనే రంజయన్ అంజనాద్రిః"[2]

(ఇ) ప్రతివాదిభయంకరం అణ్ణంకరాచార్యులు వ్రాసిన (క్రీ.శ. 1361) **అంజనాద్రినాథస్తోత్రం** అనే పేరుతో వేంకటాద్రినాథుని పొగిడి పరవశించారు.

(ఉ) తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులవారు (క్రీ.శ. 1408-1503) తన షణ్ముఖప్రియ కీర్తనంలో వేంకటాద్రిని అంజనాద్రియనే పాడారు.

---
1. కంబరామాయణం, కిష్కింధా కాండమ్, 4732
2. హంసదూతమ్ 1.2

"అణురేణు పరిపూర్ణమైన రూపము

అణిమాదిసిరి అంజనాద్రిమీది రూపము"

(ఉ) శ్రీరంగరామానుజాచార్యులు 17వ శతాబ్దమందున్న ఆచార్యులు. తను వ్రాసిన కఠోపనిషద్భాష్యానికి మంగళశ్లోకంగా అంజనాద్రినాథుని నమస్కరించారు.

"అతసీగుచ్ఛసచ్ఛాయమంచితోరస్థలం శ్రియా.

అంజనాచలశృంగారమంజలిర్మమ గాహతాం"[1]

స్టాటన్ అనే అధికారి క్రీ.శ. 1800 సంవత్సరంలో తిరుమల గుడి గురించిన విషయాలను సంకలనం చేసి **సవాల్-ఏ-జవాబ్** అనే పుస్తకాన్ని వ్రాశారు. ఆ పుస్తకంలో అంజనాద్రి అని పదాన్ని వివరిస్తూ అంజనాదేవికి ఆంజనేయుడు పుట్టిన చోటు కావడం వల్ల **"అంజనాద్రి"**యనబడింది అని వ్రాసారు.[2]

పైగా **"అంజనాద్రి మాహాత్మ్యం"** అనే అప్రకాశితమైన గ్రంథం లండన్‌లో వున్న ఇండియన్ ఆఫీస్ రెకార్డ్ లైబ్రరిలో ఉంది. ఆ గ్రంథం వేంకటాద్రిలోనే ఆంజనేయుడు పుట్టాడని తెలియచేస్తుందని న్యూ కేటలాగస్ కేటలోగారం తెలియచేస్తోంది.

శాసనప్రమాణాలు

(అ) వేంకటాచలమాహాత్మ్యం అనే గ్రంథం ప్రమాణమే అని చెప్పటానికి రెండు శిలాశాసనాలు తిరుమల గుడిలో దొరుకుతున్నాయి. మొదటి శాసనము 1491 జూన్ 27వ తేదికి చెందినది. రెండవ శాసనము 1545 మార్చ్ 6వ తేదికి చెందినది.[3]

(ఆ) అలాగే శ్రీరంగంలో ఉన్న ఒక శిలాశాసనం. తురుష్కులు ఆక్రమణం చేసేటప్పుడు శ్రీరంగనాథుని ఉత్సవబేరాన్ని తీసుకెళ్ళారు. మళ్ళీ గోపణార్యుడనే విజయనగరప్రతినిధి దాన్ని శ్రీరంగంలో ప్రతిష్ఠించాడు. దాన్ని తెలియచేసే శిలాశాసనం ఇలా ఉంది.

---

1. కఠోపనిషత్, శ్రీరంగరామానుజభాష్యం, తి.తి.దే. పబ్లికేషన్స్, 1984
2. An English translation of Sawal-E-Jawab, Page 3, V.R. Srinivasa Rao, The mythic society, Bengalore, 1950
3. Tirumalai Tirupati Devasthanam Inscriptions, Vol II, Inscriptions of Saluva Narasimha's time, page 193, Tirumalai Tirupati Devasthanam Inscriptions, Vol V, Inscriptions of Sadasivaraya's time, page 252

ఆనీయానీలశృంగద్యుతిరచితజగద్రంజనాదంజనాద్రేః

చేంచ్యామారాధ్య కంచిత్సమయమథ నిహత్యోద్ధనుష్కాన్ తురుష్కాన్,

లక్ష్మీక్ష్మాభ్యాముభాభ్యాం సహ నిజనిలయే స్థాపయద్రంగనాథం

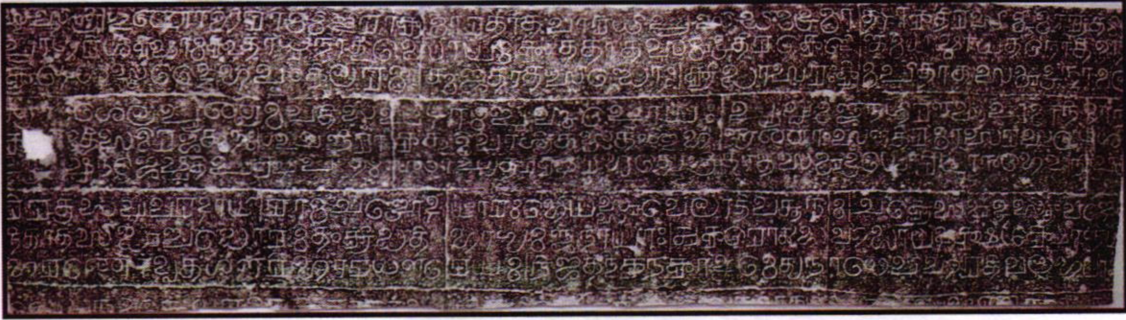
సమ్యగ్వర్యాం సపర్యాం కురుత నిజయశోదర్పణే గోపణార్యః

ఈ శ్లోకం వేంకటాద్రిని అంజనాద్రి అని తెలియచేస్తున్నది.[1]

(ఇ) ఎట్టూర్ లక్ష్మీకుమార తాతాచార్య అనేవారు క్రీ.శ. 16వ శతాబ్దానికి చెందినవారు. ఆయన వ్రాసిన "హనుమద్వింశతిః" అనే స్తోత్రం కాంచీపురంలో వరదరాజగుడిలో మరియు ఆయన కట్టిన ఆంజనేయ గుడిలో శిలాశాసనంగా చెక్కబడింది. ఆ స్తోత్రంలో ఉన్న ఒక పద్యం ఇలా ఉంది.

శ్రీశైలపూర్ణమవతి స్మ ఘటాంబుహృష్టో
యః పూర్వమంజనగిరౌ స పుమానిదానీం.
స్థిత్వా సమీరభువి పాతి రమాకుమార
-తాతాంబురాశిముదితో జనమైందిరేయం..

అని అంజనగిరి - అనగా వేంకటగిరి అని చెబుతోంది.[2]

హనుమద్వింశతి శాసనం

(ఈ) అలాగే తిరుపతిలో ఉన్న ఎన్నో శాసనాలు తిరుపతిలో శ్రీ ఆంజనేయస్వామికి ఉన్న విశేష ఆరాధనములను గురించి తెలియచేస్తున్నాయి. ఇలా వాఙ్మయ-శాసనప్రమాణాలు అంజనాద్రియే వేంకటాద్రి అని తెలియ చేయటం వలన ఆంజనేయస్వామి పుట్టిన చోటు తిరుమల అని స్పష్టం.

1. Epigraphia Indica, Vol VI, page 323

2. 'హనుమద్వింశతిః' ఎట్టూరు లక్ష్మీకుమార తాతాచార్య

భౌగోళిక ప్రమాణాలు

వేంకటాచల మాహాత్మ్యంలో అంజనాద్రిని మేరుపర్వతపుత్రునిగా వర్ణించారు.

1. "మేరుపుత్రోஉంజనో నామ శైలః స్వర్ణమయో మహాన్"[1]

ఇదే గ్రంథంలో అంజనాద్రిని వృషభాచలంగా వర్ణించి అది ఏ దిక్కులో ఉందో, దాన్ని ఎలా సమీపించాలో చాలా చక్కగా వర్ణించారు.

స్కాందపురాణంలో మతంగమహర్షి అంజన సంతానం కోసం తన ఆశ్రమానికి వస్తే ఆమెకు భౌగోళికంగా మార్గాన్ని చెబుతూ వేంకటాచలానికి వెళ్ళమని ప్రబోధిస్తాడు. "ఇక్కడికి దక్షిణ దిక్కున ఉన్న పది యోజనాల దూరంలో నృసింహస్వామి నెలకొన్న ఘనాచలమనే (ఇప్పటి కర్నూలు సమీపాన ఉన్న అహోబిలం) ప్రసిద్ధమైన పర్వతం వుంది. దానిపై బ్రహ్మతీర్థం వుంది. దానికి తూర్పు దిక్కున పదియోజనాల దూరంలో స్వర్ణముఖీ నది ఉంది. ఉత్తరాన వృషభాచలం ఉంది దానిపైన స్వామి పుష్కరిణి ఉంది. అక్కడకు వెళ్ళి వరాహదేవుని సేవించి, అక్కడ నుండి ఆకాశగంగకు వెళ్ళు. ఆ తీర్థం వద్ద నియమంగాను, అభిముఖంగాను నిలిచి వాయుదేవుని గురించి వేయి సంవత్సరాలు తపస్సు చేయి అంటారు.

2. ఇతో దక్షిణాదిగ్భాగే దశయోజనదూరతః ।
ఘనాచల ఇతి ఖ్యాతో నృసింహస్య నివాసభూః ॥

తస్యోపరి మహాభాగే బ్రహ్మతీర్థం మనోహరమ్ ।
తస్యాపి పూర్వదిగ్భాగే దశయోజనమాత్రతః ॥

సువర్ణముఖరీ నామ నదీనాం ప్రవరా నదీ ।

తస్యా ఏవోత్తరే భాగే వృషభాచలనామతః ।

తస్యాగ్రే సరసీ నామ్నా స్వామిపుష్కరిణీ శుభా ।
గత్వా దృష్ట్వా శుభం తోయం మనఃశుద్ధిం గమిష్యసి ॥
తత్ర స్నాత్వా విధానేన వరాహం తం ప్రణమ్య చ ।
వేఙ్కటేశం నమస్కృత్య తతో గచ్ఛ వరాననే ॥

1. వేంకటాచల మాహాత్మ్యం, స్కాందపురాణం, వైష్ణవఖండః - 1, 38

ఉత్తరే స్వామితీర్థస్య సింహశార్దూలసంయుతే ।
చూతపున్నాగపనసైర్బకులామలకైః శుభైః ॥
చందనాగురునింబైశ్చ తాలహింతాలకింశుకైః ।
కపిత్థాశ్వత్థబిల్వైశ్చ ఇఙ్గుదైశ్చ వరాననే ॥
ఏతాదృశైర్మహాపుణ్యైర్వృక్షైశ్చ వివిధైః శుభైః ।
విదద్గజేతి విఖ్యాతం తీర్థమేకం విరాజతే ॥
తస్మింస్తీర్థేఽఞ్జనే దేవి సంకల్పవిధిపూర్వకమ్ ।
స్నాత్వా పీత్వా శుభం తీర్థం తీర్థస్యాభిముఖీ స్థితా ॥
వాయుముద్దిశ్య హే దేవి తపః కురు వరాననే ॥[1]

3. వరాహపురాణంలోని, వేంకటాచలమాహాత్మ్యంలో కూడా శ్రీరామచంద్రుడు త్రేతాయుగంలో వానరవీరులతో కలిసి సేద తీరుతుండగా వానరులు విహరిస్తూ శేషాచలంలోని వైకుంఠగుహను సందర్శించారని ఉంది. ఈ వైకుంఠగుహ స్వామి పుష్కరిణికి ఈశాన్యదిశలో సుమారు రెండు కి.మీ. దూరంలో ఇప్పటికీ చెక్కుచెదరకుండా ఉంది.

స్వామి పుష్కరిణీ యత్ర తత ఈశాన్యమాగతః
గజో గవాక్షో గవయః శరభో గంధమాదనః ॥ 1 ॥
మైందశ్చ ద్వివిదశ్చైవ సుషేణశ్చ మహామతిః ।
కాంచిద్గుహాం తమోరుద్ధాం ప్రవిష్టాస్తత్ర వానరాః ॥ 2 ॥
ఉన్నిద్రనేత్రాః సర్వేపి సింహతుల్యపరాక్రమాః ।
జగ్ముస్తే తమసావిష్టాం సుదూరం తాం గుహాం తదా ॥ 3 ॥[2]

పైన తెలిపిన ఆధారాలతో అంజనాద్రిపై వెలసివున్న జాబాలి తీర్థం ఆంజనేయస్వామి వారి పుట్టిన స్థలమని తెలియ వస్తున్నది.

1. వేంకటాచల మాహాత్మ్యం, స్కాందపురాణం, వైష్ణవఖండః - 39, 25-34
2. వరాహపురాణం - వేంకటాచల మాహాత్మ్యం 42వ అధ్యాయం శ్లో॥ 1-3

హనుమంతుని జన్మస్థలం విషయంలో కొన్ని సందేహాలు - సమాధానాలు

1. **ప్రశ్న** - కర్ణాటకలోని హంపిక్షేత్రమందున్న కొండయే 'అంజనాద్రి'గా వ్యవహరింపబడుతోంది. హనుమంతుడు ఇక్కడే జన్మించాడని అక్కడి జనుల విశ్వాసం. దీన్ని ఎలా కాదంటారు?

సమాధానం - హంపిలోని కన్నడ విశ్వవిద్యాలయంలో ఈ విషయంలో కొంత పరిశోధన కావించిన వారు, తాళపత్రవిభాగంలోని ఆచార్యులు వాసుదేవన్ గారిని సంప్రదించాం. "హంపి క్షేత్రంలోని కొండ 'అంజనాద్రి' అని ఇక్కడి జనవాణి మాత్రమే. దీనిని నిరూపించడానికి మాకెలాంటి ప్రమాణాలు లభించలేదు", అని వారన్నారు. వారు పరిశీలించమని చెప్పిన గ్రంథాలలో ఎక్కడా కూడా హనుమంతుని జన్మస్థలం గురించి ప్రస్తావించలేదు.

2. **ప్రశ్న** - ఈ క్రింది పేర్కొన్న ప్రదేశాలు హనుమంతుని జన్మ స్థలాలుగా పేర్కొనబడుతున్నాయి కదా! వీటిని ఎలా తిరస్కరిస్తారు ?

సమాధానం - 1. జార్ఖండ్ రాష్ట్రంలోని గుమ్లాజిల్లాకి 21 కి.మీ. దూరంలో ఉన్న 'అంజన' అనే గ్రామంలోని గుహ. అన్నదానం చిదంబరశాస్త్రిగారు ఇక్కడ పర్యటించి హనుమంతుని జన్మస్థలం ఇక్కడేమీ కాదు. వేంకటాచలంలోని అంజనాద్రియే అని అక్కడ ప్రసిద్ధుడైన మహంతు స్వామి గోపాల ఆనందబాబాతో వ్రాయించుకొని అక్కడి "కైవాయసందేశ" పత్రిక (వర్షం 12, అంక 5-6 మే, జూన్ 2011)లో ప్రచురించారు.

2. గుజరాత్‌లోని నవసారి అనే ప్రాంతంలో డాంగ్ ప్రదేశం దండకారణ్యంగా ప్రసిద్ధం. ఇక్కడున్న "అంజన" పర్వతంలోని 'అంజని' గుహ.

3. 'హర్యానా' లో ఉన్న ఇప్పటి కైథల్' అనే ప్రదేశం.

4. మహారాష్ట్ర, నాసిక్ జిల్లాలోని త్ర్యంబకేశ్వరానికి 7 కి.మీ. దూరం 'అంజనేరి' అనే పర్వతప్రదేశం.

ఈ పైన పేర్కొన్న ప్రదేశాల్లో హనుమంతుడు పుట్టాడని జనుల విశ్వాసమే కాని వీటిని జన్మస్థలాలుగా నిరూపించడానికి సరియైన ఆధారాలు కాని, ప్రమాణాలు కాని లేవు.

కర్ణాటకలోని హంపి క్షేత్రం సమీపాన ఉన్న పర్వతప్రాంతమంతా 'కిష్కింధ' అని ప్రసిద్ధి. శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణం ప్రకారం హనుమంతుడు శ్రీరామలక్ష్మణులను ఇక్కడే కలిశాడు. హనుమంతుని జన్మస్థలాలుగా పైన పేర్కొన్న అన్ని ప్రదేశాలకంటే "తిరుమల"కే హంపి చాలా దగ్గరగా ఉంది. (363 కి.మీ.) కాబట్టి హనుమంతుడు తన జన్మస్థలమైన అంజనాద్రినుండి హంపికి వెళ్లాడని చెప్పడమే చాలా శాస్త్రీయం.

(1) గుమ్లు - హంపి 1240 కి.మీ. (2) డాంగ్ - హంపి 666 కి.మీ. (3) కైథల్ - హంపి 1626 కి.మీ. (4) త్ర్యంబకేశ్వర్-హంపి 616 కి.మీ. (5) తిరుమల - హంపి 366 కి.మీ.

సవాల్ - ఎ - జవాబ్

ఇది తిరుమలలోని శ్రీవేంకటేశ్వరుని దేవాలయం గురించి వ్రాసిన గ్రంథం. ఈ గ్రంథం 1801-2 ఏ.డి. లో రూపొందించబడి శ్రీ వి.ఎన్. శ్రీనివాసరావుగారి ద్వారా ఆంగ్లభాషలోకి అనువదించబడి 1950లో ముద్రించబడింది.

INTRODUCTION

The first Collector of North Arcot was Mr. Stratton who was then styled the Collector, Western Poliams. He made very careful and exhaustive enquiries not only about the teritory entrusted to him but also about the history, tradition and resources of this temple. He asked a series of questions on all aspects of its administration and answers were furnished by those in actual management of the affairs of the temple and the information gathered from these questions and answers is locally known as "Sawal-e-Jawab" account. The arrangements he made for the management of the temple were mostly based on these reports. He constituted the country round Tirupati into a Taluk and the Tahsildar of Tirupati was in direct management of the temple which was expressed by the term "Amani" as against the previous practice of farming out the revenues to renters annually. The following questions and answers relating to the ***Sthalapurana*** of the temple.

The manuscript under translation is in the official style of the early nineteenth century and is undbobtedly genuine. The internal evidence in it shows that it was prepared in Falsi 1213, i.e., 1801-2 A.D.

Q3. Which is the mountain going by the name of Tirumalai-Tirupati and Seshachalam?

Ans. In the middle of the earth, which is (Panchasatkoti) five hundred crores of miles in extent, there is a great mountain called the Mahumeru which is golden in colour. One of the peaks of this Kind of mountains is known as Sheshachalam, also as the son of Meru. **(Chapter 26 of Vamana Purana)**

Q4. When and by whom was Seshachalam brought here from Mahameru ?

Ans. Many years ago in Sri Vaikunta in the presence of the Lord a dispute arose between Vayu and the thousand-headed Adi Sesha as to who was more powerful. In the contest. Adi Shesha opened his thousand and grasped tightly one of the peaks of mount Meru. In his attempt to blow Adi Sesha away together with the peak, Vayu raised a terrible tempest which shook the heavens. Indra and the other Devas prayed to Adi Sesha (Ananta), who is the embodiment of satvaguna, to concede victory to the rude Vayu by releasing his hold of one of his hoods on the peak. On his doing so, a portion of the peak was blown away and falling here became Sheshachalam.

Q5. What is the extent of his range, north to south and east to west?

Ans. According to **Brahmandapurana,** this range extends five thousand miles north to south and five hundred miles east to west.

Q6. Why is this mountain range called Seshachalam ?

Ans. The Lord intending to reside here sent Adi Sesha in advance and he was asked to remain here in the form of a mountain range. As Adi Shesha himself is here in the form of a mountain, the range is called Sheshachalam. **(Chapter 3 of Brahmandapurana.)**

Q7. How did it aquire the name of Venkatachalam ?

Ans. Once a Brahmin guilty of incest with a Chandala woman consulted Rishi Vasista as to the best mode of getting rid of the sin. On his advice he came here on a pilgrimage. No sooner than he reached the top of the hill, his body burst into flame like a cracker. Soon he was found standing uninjured but with a brighter and more handsome form than before. Only his sins had been consumed away in flames. The Devas and Rishis who

witnessed this miracle, named the hill **Venkatadri** or the extinguisher of sins. This is stated in **chapter 1 of the Varaha Purana.**

Q 8. What are the various names applied to this range and under what circumstances was each of them aquired ?

Ans. Several names are given to this range in Brahmapurana and in chapter 4 and 5 of Brahmandapurana. Some among them are (1) Seshachalam (2) Vrishadri (3) Vrishabhadri (4) Venkatachalam (5) Narayanadri (6) Garudadri (7) **Anjanadri** and (8) Svarnadri.

All names of adries are justyified with reasons.

Vrishadri. As there are many sacred thirthams on this range it is called Vrishadri.

Garudadri. As Garuda brought this hill from Sri Vaikunta for the sport of the Lord it is called Garudadri.

Narasimhadri. As there is the shrine of Narasimha in the centre of this range it is known as Narasimhadri.

Anjanadri : As Anjana Devi begot Anjaneya, the great general of Sri Rama, by performing penance here, it is called Anjanadri.

(Note : Explanation for Svarnadri not furnished. This peak is a part of the Golden Mountain - Mount Meru.)

Q 22. What are the various sacred names of this Lord ? Who all worshipped the Lord and what objects had been attained by them?

Ans. The most current names of this Lord are Sri Venkatesvara and Srinivasa. But His names are innumerable. Gods such as Brahma and sages such as Agastya, did great penance to Him and achieved their hearts' desires. King Dasharatha did penance for about ten thousand years and obtained sons. Anjanadevi worshipped Him and begot Anjaneya. Many Brahmins and Kings worshipped Him and attained their objects.

Q 26. Did Sri Rama at any time visit this shrine ?

Ans. In Kritayuga Sri Rama camped on this Hill for a night along with his monkey horde on his march to Ravana's kingdom. Then, Hanuman and other monkeys roaming about in neighbourhood entered the **Vaikunta cave** and seeing the splendour of a vision of Lord Srinivasa, came out in wonder and narrated their adventure to Sri Rama. Sri Rama, thinking that it did not behove him to admit that it was all due to his own power of maya, explained to the monkeys that the wonder was all due to the mountain itself. While returning along with Sita and Lakshmana, **after killing Ravana, Rama dwelt at Tirupati for sometime.** The temple of Kodandaramasvamy at Tirupati **commemorates this visit.** In this temple Sri Rama, Sita and Lakshmana stay in the form of idols and bless their devotees fulfilling their desires. This account is found here and there in several puranas and also in **Varahapurana.**

Q 36. What are the original sources for the Venkatachala Mahatmyam ?

Ans. It is said in the Upanisads that this Lord is the all pervading Visnu present in Vaikunta, on the earth and everywhere. In the Taittiriyopanishad, in the fifth parva called 'Narayanam', it is slated that the Lord shines at the further end of the water, in the middle of this earthly region, and that He makes the other elements shine through His own light. This is quoted from the commentary of Vidyaranya on the said Upanishad. In the eighteen puranas, including the Mahabharata, the sanctity of this shrine has been recorded. It is said that the inscriptions on the temple walls also give such details.

